TLPST

Lesbrief 64: januari 2020

Wilt u laten weten wat u van deze TLPST vond? Hebt u tips voor de volgende aflevering? Mail ons: redactie@onzetaal.nl.

Sterren en planeten met en zonder naam
In december 2019 kregen honderden sterren en verre planeten een nieuwe naam. Zo heet de ster HAT-P-6 nu 'Sterrennacht' en de planeet HAT-P-6b 'Nachtwacht' – namen van wereldberoemde Nederlandse schilderijen. Wie bepaalt die namen?
> Lees verder

Klagen op sociale media is goed voor je
Slechte dag op school gehad? Even stoom afblazen op sociale media helpt. Dat hebben onderzoekers ontdekt: als je op sociale media negatieve gevoelens onder woorden brengt, helpt dat om die emoties terug te dringen.
> Lees verder

Thuis dialect spreken heeft voordelen
Nog maar weinig kinderen in Nederland en Vlaanderen spreken dialect. Sommigen van hen vinden dat jammer. Zo kunnen ze bijvoorbeeld minder gemakkelijk met hun opa en oma praten.
> Lees verder

Gelukkig 2020!
Zeg jij 'twintig-twintig' of 'tweeduizend-twintig' als je het over het nieuwe jaar hebt? De meeste mensen zeggen nog 'tweeduizend-twintig', maar dat lijkt langzaam te veranderen.
> Lees verder

© Noordhoff Uitgevers bv

Sterren en planeten met en zonder naam

In december 2019 kregen meer dan tweehonderd sterren en exoplaneten (dat zijn planeten in andere sterrenstelsels) een nieuwe naam. Zo heet de ster HAT-P-6 nu 'Sterrennacht' en de bijbehorende planeet HAT-P-6b 'Nachtwacht' – namen van twee wereldberoemde Nederlandse schilderijen.

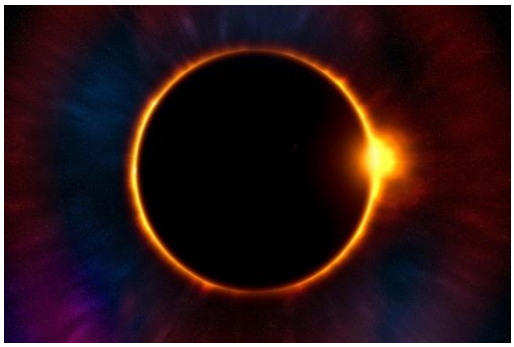

Wie houdt zich met die naamgeving bezig? Dat is de Internationale Astronomische Unie, een organisatie die al honderd jaar bestaat. Ze heeft nog véél werk, want er zijn nog veel meer sterren, planeten, kometen, rotsblokken, kraters en sterrenstelsels die op een goede naam wachten.

In de loop van de geschiedenis hebben astronomen verschillende systemen gebruikt om sterren en planeten namen te geven. De bekendste sterren kregen weliswaar één naam, maar soms ontstond er een wildgroei aan spellingen van die naam. Een voorbeeld: de naam van de ster Fomalhaut werd op dertig verschillende manieren geschreven.

Binnen de Internationale Astronomische Unie kreeg een werkgroep de taak om voor elke ster één naam te bepalen. Het resultaat is een lijst met de officiële schrijfwijzen van namen van 336 sterren.

Goed om te weten: er zijn een half miljoen bekende planetoïden. Nog maar 22.000 hebben er een officiële naam. En daar zitten ook planetoïden bij met Nederlandse namen, zoals Grietje, Multatuli, Carolientje, Mulisch, Liedeke en Toeziend.

Vragen

1 In de laatste alinea wordt gesproken van *planetoïden*. Wat zijn dat?

A. grote planeten die om de maan draaien
B. kleine planeetjes die om de zon draaien
C. planeten in een ander sterrenstelsel

Bekijk de lijst met sterrennamen en beantwoord de vragen 2a en 2b. Bespreek je antwoorden in de klas.

2a Bekijk de namen die beginnen met de eerste letter van jouw voornaam. Welke naam vind je het mooist voor een ster?
2b Als jij een eigen ster zou hebben, hoe zou je die dan willen noemen?

Lees de tekst van Nemo Kennislink. Beantwoord vraag 3 eerst voor jezelf en bespreek je antwoord daarna in de klas.

3 Sommige websites van bedrijven bieden de mogelijkheid om een ster te kopen en te benoemen. Wat vindt de Internationale Astronomische Unie daarvan? Licht je antwoord toe.

> Antwoorden

> Terug naar de voorpagina

© Noordhoff Uitgevers bv

Klagen op sociale media is goed voor je

Slechte dag op school gehad? Even stoom afblazen op sociale media helpt. Dat hebben onderzoekers ontdekt: als je op sociale media negatieve gevoelens onder woorden brengt, helpt dat om die emoties terug te dringen.

Sociale media waren aanvankelijk helemaal niet bedoeld om er te komen klagen. Maar nu mensen steeds vertrouwder raken met sociale media, voelen ze zich er veilig. Ze houden hun mond niet meer over dingen die ze vervelend vinden.

Medewerkers van webcare-afdelingen van bedrijven kunnen erover meepraten. Zij moeten leren omgaan met scheldkannonades op sociale media. Het wordt helemaal lastig als er kuddegedrag ontstaat: als enkele personen iets slecht vinden, sluiten anderen zich daarbij aan, waardoor een lawine van negatieve berichten ontstaat.

Soms loopt het de spuigaten uit. Dan hebben de berichten niets meer te maken met kritiek uiten, maar zijn het beledigingen en leugens. Daarom nemen steeds meer socialemediaplatforms stappen om 'online shaming' te voorkomen. Dus: online klagen helpt, maar doe het met mate.

Vragen

Lees de tekst en het artikel van VN.nl waar in de laatste zin naar verwezen wordt. Beantwoord vraag 1 eerst voor jezelf en daarna met de klas.

1 Zoek uit wat de volgende begrippen betekenen.

- *online shaming*
- *klaagtweet*
- *affect labeling*
- *positive affirmation*

Beantwoord de vragen 2a en 2b eerst voor jezelf en bespreek je antwoorden daarna in de klas.

2a Is er volgens jou een verschil tussen *klagen op sociale media* en *online shaming*? Leg je antwoord uit.

2b Klaag jij weleens op sociale media om je hart te luchten? Noem een voorbeeld.

Beantwoord vraag 3 eerst voor jezelf en bespreek je antwoord daarna in de klas.

3 In het artikel van VN.nl geeft mediapsycholoog Mischa Coster advies over het delen van negatieve emoties op sociale media. Welke zin uit het artikel geeft haar belangrijkste advies weer?

> Antwoorden

> Terug naar de voorpagina

© Noordhoff Uitgevers bv

Thuis dialect spreken heeft voordelen

Nog maar weinig kinderen spreken dialect. Sommigen van hen vinden dat jammer: zo kunnen ze minder gemakkelijk met hun opa en oma praten.

Honderd jaar geleden spraken veel kinderen nog wél dialect in hun dagelijks leven. Nederlands leerde je wel op school, maar je gebruikte het niet vaak. In de loop van de tijd is dat veranderd. Het gevolg is dat veel kinderen geen dialect meer praten en oudere mensen (soms) nog wel.

Sommige kinderen, zoals in dit filmpje, vinden dat jammer. Ze zouden eigenlijk graag wel een beetje dialect willen kunnen spreken. Er zijn ook geleerden die het met hen eens zijn. Ze zeggen dat mensen die meer dan één taal kennen, vaak makkelijker dingen onthouden.

Het filmpje komt uit België. Daarom praten alle kinderen een beetje anders dan we in Nederland gewend zijn. Toch praten zij ook Nederlands: het Nederlands van België.

Vragen

Beantwoord de vragen 1a en 1b eerst voor jezelf en bespreek de antwoorden daarna in de klas.

1a Vlaams dialect is anders dan Standaardnederlands. Wat denk je bijvoorbeeld dat het woord *stekske* betekent? Bekijk nu het filmpje. Had je het goed?

1b Zoek online nog drie grappige Vlaamse woorden. Noteer de woorden en hun betekenis in je schrift of op een blaadje.

Beantwoord vraag 2 eerst voor jezelf en bespreek het antwoord daarna in de klas.

2 Zowel in de tekst als in het filmpje komt naar voren dat steeds minder kinderen nog dialect spreken. Leg in je eigen woorden uit wat voor voordelen het heeft als je opgroeit met een dialect.

> Antwoorden

> Terug naar de voorpagina

© Noordhoff Uitgevers bv

Gelukkig 2020!

Zeg jij ‘twintig-twintig’ of ‘tweeduizend-twintig’ als je het over het nieuwe jaar hebt? De meeste mensen zeggen nog ‘tweeduizend-twintig’, maar dat lijkt nu al langzaam te veranderen.

Jaartallen als 1920 en 1960 zijn we gewend uit te spreken als ‘negentien-twintig’ en ‘negentien-zestig’. We zeggen niet zo vaak ‘negentienhonderd-twintig’ en ‘negentienhonderd-zestig’. Het is daarom logisch om ook ‘twintig-twintig’ te zeggen, beweren sommige mensen. Fout, zeggen anderen, want 2020 is geen verkorte versie van ‘twintighonderdtwintig’. Hier discussiëren allerlei mensen over die vraag.

Misschien is het niet zo belangrijk om te discussiëren over de logica. Het belangrijkste is wat mensen uiteindelijk, logisch of niet, aan het eind van dit jaar zullen zeggen. De uitspraak ‘twintig-twintig’ zal dan waarschijnlijk populairder zijn geworden dan nu.

Zo gaat het eigenlijk steeds als er iets nieuws opduikt. In het begin weten de mensen nog niet precies hoe ze het moeten noemen. Ze gebruiken dan verschillende namen voor een nieuwe uitvinding (of een nieuw jaar). Uiteindelijk wint meestal een van die namen. Niet omdat dit de beste naam is, maar omdat de meeste mensen nu eenmaal voor die vorm kiezen. Daarmee wordt het dan dé naam voor de nieuwe uitvinding of het nieuwe verschijnsel.

Vragen en opdrachten

Bekijk de discussie op de site van Onze Taal. Beantwoord vraag 1 eerst voor jezelf en bespreek je antwoord daarna in de klas.

1 Wat denk jij dat de meeste mensen uiteindelijk zullen zeggen: ‘twintig-twintig’ of ‘tweeduizend-twintig’? Licht je antwoord toe.

Voer opdracht 2 uit met de hele klas.

2 Doe een stemming met de klas. Welke optie krijgt in jouw klas de meeste stemmen, ‘twintig-twintig’ of ‘tweeduizend-twintig’?

> Antwoorden

> Terug naar de voorpagina

© Noordhoff Uitgevers bv

Antwoorden eerste onderwerp

1 B.

2a Eigen antwoord.
2b Eigen antwoord.

3 Eigen antwoord, bijvoorbeeld: 'De Internationale Astronomische Unie accepteert die namen niet en keurt deze gang van zaken af. Het artikel verwijst naar de site van de IAU zelf, waarop wordt vermeld dat zulke gekochte namen geen formele of officiële waarde hebben.'

Antwoorden tweede onderwerp

1 Eigen antwoord, bijvoorbeeld:
- *online shaming*: iemand publiekelijk vernederen op sociale media;
- *klaagtweet*: een bericht op Twitter waarin een klacht wordt geuit;
- *affect labeling*: het onder woorden brengen van emoties;
- *positive affirmation*: een positieve in plaats van negatieve reactie op een ergernis.

2a Eigen antwoord, bijvoorbeeld: 'Klagen is het uiten van je eigen negatieve emoties zonder daarmee anderen te vernederen. Bij online shaming is het vernederen van anderen de bedoeling.'
2b Eigen antwoord.

3 "Eerst even nadenken en die instinctieve reactie uitstellen, je snelle denksysteem blokkeren, zou veel online ellende voorkomen."

Antwoorden derde onderwerp

1a Lucifer.
1b Eigen antwoord, bijvoorbeeld:
- *buitenwipper*: uitsmijter (van bijvoorbeeld een nachtclub)
- *klappen*: praten
- *sleffers*: slippers

2 Eigen antwoord, bijvoorbeeld: 'Als je een dialect spreekt en daarnaast de standaardtaal, ben je eigenlijk een beetje tweetalig. Uit onderzoek is gebleken dat je dan sneller andere talen kunt leren dan kinderen die eentalig zijn.'

Antwoorden vierde onderwerp

1 Eigen antwoord.

2 Eigen antwoord.

© Noordhoff Uitgevers bv